

Kiezen en verkrijgen van een opleiding voor jongeren met psychische problemen

Praktijk & Evaluatie

Utrecht, 4 december 2024

Lies Korevaar & Jisca Kuiper

Overzicht

Inleiding

Het kiezen-traject met oefening

Het verkrijgen-traject (met oefening)

Evaluatieonderzoek

Inleiding

Jongeren (16+) met psychische problemen

- Depressieve klachten
- Angst
- AD(H)D
- Autisme
- Psychose
- Anorexia
- Bipolaire problematiek
- Verslavingsproblematiek
- Overige

die belemmeringen ervaren bij het (ver)volgen van hun opleiding

WAAROM aandacht voor kiezen?

Kiezen is lastig!

- **Beperkte zelfkennis**

- **Beperkte kennis sterke en zwakke kanten**

- **Concrete voorstelling is lastig**
- **Speciaal voor jongeren met psychische en cognitieve problemen!**
- **Heel veel studiemogelijkheden**

Begeleid Leren model

Kiezen van een opleiding

The background of the slide features a dark blue color with a large, abstract graphic of lighter blue, wavy, overlapping shapes that resemble stylized waves or a modern logo, positioned in the lower right quadrant.

JOOST

17

Depressieve klachten

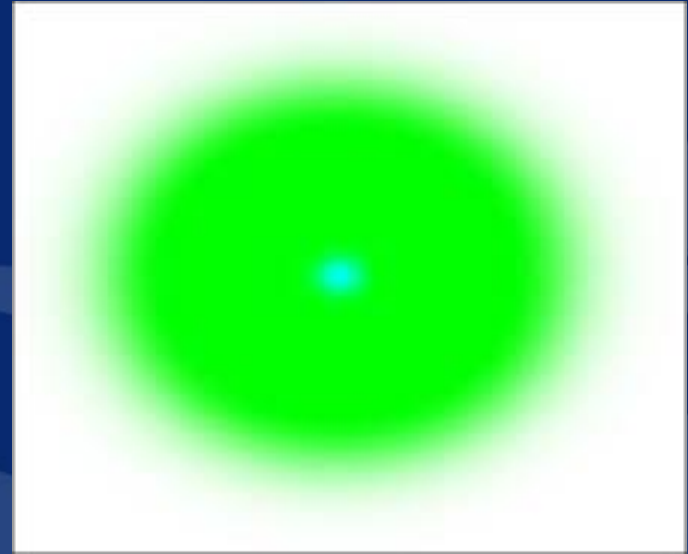
Havo 5

Woont thuis

Weet niet wat hij wil gaan studeren....

Ziet door de bomen het bos niet meer

Welke opleiding kiest Joost?

Wijzen van keuzes maken

- **Autoritair**
- **Intuïtief / impulsief**
- **Bewust**

Keuzeproces

Welke opleidingen zijn er?

Wat wil ik?

Hoe maak ik een keuze?

Kiezen van een opleiding

Kiezen houdt in:

Je moet weten
wat je belangrijk
vindt
(persoonlijke
criteria)

+

Je moet informatie
hebben over wat er
beschikbaar is
(opleidings-
mogelijkheden)

Ordenen
(Kiezen)

Beslisbox

Persoonlijke criteria	Gewicht	Opleiding:		
		Optie X	Optie Y	Optie Z
Totaal				

Beslisbox

Persoonlijke criteria	Gewicht	Opleiding:		
		Optie X	Optie Y	Optie Z
Kleine klas (<20)				
Extra uitleg huiswerk				
Ondersteuning door mentor				
Geen projectgroepen				
Reistijd met de bus				
Op school werken				
Totaal				

Persoonlijke criteria opsporen

SCHOOLERVARINGEN ANALYSEREN

Naam:

Datum:

AANWIJZINGEN: Bepaal welke opleiding(en) uit het (recente) verleden relevant zijn om te bespreken. Bespreek per opleiding in dit werkblad de mensen, de activiteiten en de plaats waarmee je te maken had, de gevoelens voor die mensen, activiteiten en plaats en de redenen voor de gevoelens. Vul het schema in.

Opleiding:

Kenmerken	Gevoelens	Redenen
Mensen		
Activiteiten		
Plaats		

Oefening

**Eerdere (recente) ervaringen met
een opleiding analyseren**

ERVARINGEN ANALYSEREN

Naam: Carla Baars

Datum: 8 februari 2021

AANWIJZINGEN: Bepaal welke opleiding(en) uit het verleden relevant zijn om te bespreken. Bespreek per opleiding de kenmerken (mensen, activiteiten en plaatsen), de gevoelens en de redenen voor de gevoelens. Vul het schema in en vat het gesprek aan de hand van je notitie samen.

Opleiding: VMBO in Alkmaar (Ik zat daar van 2008-2011 op school).

Specifieke kenmerken	Gevoelens	Redenen
1. Medestudenten (mensen)	Onveilig	Ik werd erg gepest door ze.
2. Mentor (mensen)	Steun	Ik kon altijd bij hem terecht als ik het moeilijk had.
3. Stagelopen (activiteiten)	Trots	Ik werd gewaardeerd voor wat ik deed.
4. Groepsgesprekken (activiteiten)	Prettig	Werden dingen aan de orde gesteld.
5. Naar school fietsen (plaats)	Ergerlijk	Het was veel te ver weg. Vooral 's winters kwam ik helemaal verkleumd aan.
6. Groepsgrootte (plaats)	Vervelend	De groep was veel te groot. Ik voelde me erg verloren.

WAARDEN DUIDELIJK KRIJGEN

Naam: Carla Baars

Datum: 15 februari 2021

Aanwijzingen

Vraag aan de cliënt uit de lijst met waarden de 5-6 belangrijkste te kiezen.

WAARDEN VAN JEZELF

☐ Bekwaamheid	☐ Gehoorzaamheid	☒ Hulpvaardigheid
☐ Orde	☒ Gemak	☐ Vriendschap
☐ Beheersing	☐ Gelijkheid	☐ Liefde
☒ Prestatie	☐ Verantwoordelijkheid	☐ Vrijheid
☐ Afwisseling	☐ Geluk	☐ Loyaliteit
☐ Schoonheid	☐ Verlossing	☐ Wijsheid
☐ Eerlijkheid	☐ Genoegen	☐ Normaliteit
☐ Status	☐ Verwantschap	☒ Veiligheid
☐ Erkenning	☐ Groei	☐ Onafhankelijkheid
☒ Succes	☐ Vrede	☐ Zelfrespect

Persoonlijke criteria opsporen

Beslisbox

Persoonlijke criteria	Gewicht	ICT-opleiding niveau 4		
		Alfa College	Menso Alting	Noorderpoort
Kleine klas (<20)	10	Informatie	Informatie	Informatie
Extra uitleg huiswerk	4	Informatie	Informatie	Informatie
Ondersteuning door mentor	7	Informatie	Informatie	Informatie
Geen projectgroepen	8	Informatie	Informatie	Informatie
Reistijd met de bus	6	Informatie	Informatie	Informatie
Op school werken	9	Informatie	Informatie	Informatie
Totaal	44			

Beslisbox

Scoren van de PC

+5 =	ideaal	++	
+3 =	acceptabel	+/-	
+1 =	minimaal	--	

Beslisbox

Persoonlijke criteria	Gewicht	ICT-opleiding niveau 4		
		Alfa College	Menso Alting	Noorderpoort
Kleine klas (<20)	10	3 (x10) = 30	5 (x10) = 50	5 (x10) = 50
Extra uitleg huiswerk	4	5 (x4) = 20	3 (x4) = 12	5 (x4) = 20
Ondersteuning door mentor	7	1 (x7) = 7	5 (x7) = 35	3 (x7) = 21
Geen projectgroepen	8	3 (x8) = 24	1 (x8) = 8	5 (x8) = 40
Reistijd met de bus	6	1 (x6) = 6	3 (x6) = 18	5 (x6) = 30
Op school werken	9	1 (x9) = 9	5 (x9) = 45	3 (x9) = 27
Totaal	44	96	168	188

Beslisbox

Persoonlijke criteria	Gew.	Opleidingen Bedrijfskunde		
		NHL	Windesheim	Hanze
Kleine klas (<20)	10	3 (x10) 30	5 (x10) 50	5 (x10) 50
Extra uitleg huiswerk	4	5 (x4) 20	3 (x4) 12	5 (x4) 20
Ondersteuning door slb'er	7	1 (x7) 7	5 (x7) 35	3 (x7) 21
Geen projectgroepen	8	3 (x8) 24	1 (x8) 8	5 (x8) 40
Vanaf huis met ov bereikbaar	6	5 (x6) 30	5 (x6) 30	5 (x6) 30
Op school werken	9	1 (x9) 9	5 (x9) 45	3 (x9) 27
Totaal	44	120	180	188

Opleidingsdoel Joost

**Ik wil per september 2025
Bedrijfskunde gaan studeren
aan de
Hanze in Groningen**

Opleidingsdoel Carla

**Ik wil per september 2025
de ICT-opleiding niveau 4
gaan volgen aan het
ROC Noorderpoort in Groningen**

Verkrijgen van een opleiding

The background of the slide features a dark blue color with a large, abstract graphic of lighter blue, wavy, overlapping shapes that resemble stylized waves or a modern logo, positioned in the lower right quadrant.

Belang van het eerst stellen van een doel

- **Stuurt de diagnostiek**
  - openlijk onderzoeken wat de cliënt zelf wil
  - vanaf het begin betrokkenheid v.d. cliënt
  - grotere motivatie
- **Vernauwt de richting van de diagnostiek**
  - i.p.v. alle mogelijke vaardigheden en hulpbronnen die de cliënt nodig **kan** hebben, beperk je je tot die welke gerelateerd zijn aan het halen van het opleidingsdoel

Begeleid Leren

Elementen van de Verkrijgen-fase

Algemeen

1. Type en mate van begeleiding vaststellen
(praktisch, emotioneel)

Praktische zaken

2. Inschrijven bij de opleiding
3. (Studie)financiering regelen
4. Wegwijs maken naar school
5. Wegwijs maken op school

Onderwijsaspecten

6. Persoonlijke criteria checken
7. Eisen van de opleiding achterhalen
8. Aanpassingen regelen
9. Studiemateriaal (o.a. boeken) aanschaffen
10. Plek om te studeren

Persoonlijke aspecten

11. Gezonde balans studie-privé-werk
12. Ontwikkelingscrisis
13. Wel of niet openheid geven

EISEN OPLEIDING ACHTERHALEN

Aanwijzingen: Verzamel informatie over expliciete en impliciete eisen van de opleiding.

Opleiding Joost: Ik wil met ingang van september 2025 de opleiding Bedrijfskunde gaan volgen aan de Hanze in Groningen.

EISEN OPLEIDING ACHTERHALEN		
Eisen	Aandachtspunt voor jou?	Geen aandachtspunt voor jou?
Openheid geven	X	
Problemen melden bij je studieloopbegeleider (slb'er)		X
Bij ziekte je afmelden		X
Sociale contacten met medestudenten	X	
Naar opleiding reizen		X
Op tijd komen	X	
Geen agressief gedrag vertonen		X
Geen drugs- en alcoholgebruik binnen of rondom het opleidingsgebouw		X
Verboden in het opleidingsgebouw te roken		X
Over een laptop beschikken		X
Studieboeken aanschaffen	X	

Oefening

EISEN OPLEIDING ACHTERHALEN

Aanwijzingen: Verzamel informatie over expliciete en impliciete eisen van de opleiding.

Opleiding:

EISEN OPLEIDING ACHTERHALEN		
Eisen	Aandachtspunt voor jou?	Geen aandachtspunt voor jou?
Openheid geven		
Problemen melden bij je studieloopbegeleider (slb'er)		
Bij ziekte je afmelden		
Sociale contacten met medestudenten		
Naar opleiding reizen		
Op tijd komen		
Geen agressief gedrag vertonen		
Geen drugs- en alcoholgebruik binnen of rondom het opleidingsgebouw		
Verboden in het opleidingsgebouw te roken		
Over een laptop beschikken		
Studieboeken aanschaffen		

Evaluatieonderzoek

Kieskeurig-individueel

Evaluatie van de individuele begeleiding van jongeren met psychische problemen bij het kiezen en verkrijgen van een reguliere opleiding

Kuiper, J., Korevaar, L., Boonstra, N., & Hofstra J. (2024). Kieskeurig. Evaluatie van de individuele begeleiding van jongeren met psychische problemen bij het kiezen en verkrijgen van een reguliere opleiding. Participatie en herstel, 33(3), 53-64.

Onderzoeksvragen

- 1. Wat is de bijdrage van Kieskeurig-individueel aan het kiezen en verkrijgen van een reguliere opleiding?**
- 2. Wat zijn ervaringen van de jongeren en professionals met Kieskeurig-individueel?**

Deelnemers

Criteria voor deelname:

- • Cliënt is 16 jaar of ouder,
- • Cliënt heeft psychische problemen;
- • Cliënt heeft belangstelling voor het opnieuw volgen van een (beroeps)opleiding
- • Cliënt heeft behoefte aan extra begeleiding bij het kiezen en verkrijgen van een opleiding;
- • Cliënt is bereid aan het evaluatieonderzoek deel te nemen

Deelnemers

- 28 aanmeldingen → 25 jongeren gestart
- 11 mannen, 13 vrouwen, 1 anders
- Leeftijd: gemiddeld 24,5 jaar (17-40 jaar)
- Meeste jongeren hadden een mbo opleiding als achtergrond
- Meest voorkomende diagnoses:
  - Autismespectrumstoornis
  - ADD/ADHD
  - Stemmingsstoornis
  - PTSS

Deelnemers

- **Voornaamste redenen voor het stopzetten van vorige opleidingen:**
  - Psychische problemen
  - Te weinig motivatie voor de studie
  - Problemen met cognitieve vaardigheden (plannen, concentreren, leren, etc)
- **Trajecten:**
  - Gemiddeld 8 sessies van 40 minuten
  - Langste traject: 15 sessies van 45 minuten

Resultaten

1. Wat is de bijdrage van Kieskeurig-individueel aan het kiezen en verkrijgen van een reguliere opleiding?

- **11 jongeren zijn de opleiding reeds gestart (op T2) of gaan starten**
- **6 jongeren zijn niet gestart aan een opleiding**
- **Met 4 jongeren is geen contact meer**

Resultaten jongeren

2. Wat zijn ervaringen van de jongeren en professionals met Kieskeurig-individueel?

Positieve punten:

- Duidelijk, overzichtelijk, toekomstgericht, waardering voor het persoonlijk contact
- Opdrachten *Persoonlijke criteria opsporen en beslisbox* als meest positief ervaren

Deelnemer A: Ik heb ook wel op mijn laptop gekeken welke opleidingen zijn er. Maar ik had nooit bij mezelf gedacht van wat zijn mijn goede punten en wat zijn mijn slechte punten en wat past bij mij. Je denkt wel over die stappen na als je met iemand samen kijkt.'

Deelnemer B: 'Ik zou het zeker aanraden als je een beetje in een situatie zoals ik zat. Dat je niet helemaal weet wat je wilt. Er wel moeite voor wilt doen, maar niet precies zo goed weet hoe. In die zin sluit het inderdaad ook wel aan bij mensen met psychische problemen die vaak of te veel of niet, of moeilijk kunnen nadenken over dit soort dingen. En de toekomst is toch wel belangrijk.'

Resultaten jongeren

Verbeterpunten:

- Sommige vragen herhalend, veel en soms ingewikkeld

Resultaten professionals

Positieve punten:

- Handleiding was duidelijk
- Niveau was goed, maar voor sommige deelnemers was een mondelinge toelichting of vertaling nodig

Professional A: 'Ik was wel de vertaler. Maar met die vertaling kwam het dan wel goed. Er staat veel tekst en mogelijk schrikt dat mensen af. Als ik bij mijn deelnemers kijk, dan hoor ik dat ze sneller ergens overheen lezen. Maar juist daarom is het fijn dat ze het samen doen met iemand die er meer verstand van heeft.'

- Beslisbox werd positief ervaren

Professional B: 'Ja, een soort van plus-minnen lijst maken, dat vind ik handig ook om het inzichtelijk te maken voor de cliënt zelf.'

Resultaten professionals

Verbeterpunten:

- **Beslisbox werd door sommigen juist als ingewikkeld ervaren, mbt het scoren en uitrekenen**
- **Het materiaal mag minder talig en meer visueel**

Resultaten – impact op welzijn jongere

Volgens de jongeren:

- Zelfverzekerder
- Nieuwe uitdagingen aan durven gaan
- Meer duidelijkheid, motivatie, energie, voldoening, hernieuwde focus op de toekomst

Volgens de professionals:

- Meer zelfvertrouwen
- Beter in je vel zitten
- Opluchting, meer rust
- Meer vermogen om voor zichzelf op te komen, blijdschap over dat alles geregeld is, minder faalangstig, je gehoord voelen, meer open stellen

Resultaten – impact op welzijn jongere

Professional: 'Ik zag dat hij vrolijker werd van de keuze die hij uiteindelijk zelf heeft gemaakt. Hij kwam meer voor zichzelf op.'

Ik vond dat hij vrij snel heel open was en dat had de woonbegeleider ook teruggegeven.

Ik denk dat de hele methodiek om hem tot een keuze te laten komen hem oprecht heeft geholpen. Ja, dus zijn welzijn, is daar echt by far mee gegroeid.'

Conclusie

De Kieskeurig-individueel-methodiek heeft voor een groot deel van de deelnemende jongeren bijgedragen aan het kiezen en verkrijgen van een reguliere opleiding.

Hun ervaringen met de methodiek zijn overwegend positief.

Vooraf de oefeningen uit het onderdeel 'Kiezen', zoals het opsporen van persoonlijke criteria en de beslisbox en de stapsgewijze aanpak werden zeer positief beoordeeld.

Discussie

Voordelen van Kieskeurig-individueel ten op zichte van de groepsvariant

- Meer maatwerk mogelijk in de duur, aantal en inhoud van de sessies
- Gelijk kunnen beginnen zodra een jongere zich aanmeldt

Anderzijds biedt een groepsvariant herkenning en steun van groepsgenoten

Kanttekeningen evaluatieonderzoek

- Relatief hoge uitval in het onderzoek. Dit betekende niet perse dat de methodische begeleiding ook stopte.
- Kieskeurig is ook in andere situaties (bijvoorbeeld hulpvraag m.b.t. dagbesteding of betaald werk) ingezet, maar deelnemers zaten niet in het evaluatieonderzoek

Vervolgonderzoek en doorontwikkeling

- Beeldend material: IRB in Beeld
- Onderdeel *Behouden* toevoegen aan het evaluatieonderzoek
- Controlegroep onderzoek uitvoeren om het effect van Kieskeurig op het kiezen en verkrijgen van een reguliere opleiding met meer zekerheid te kunnen bepalen

Keuze uit de groepsvariant of individueel, passend bij de jongere op dat moment, zorgt voor echt maatwerk.

WHO? WHERE?
WHEN? WHY? HOW?
WHAT? WHO?
HOW? WHERE?
WHO? WHERE?
WHAT?
WHY? WHAT?
WHEN?
WHERE? WHO?
HOW? WHAT?
WHO? WHERE?
WHY? WHAT? HOW?
WHO? WHEN?
WHAT? WHERE? WHAT?
WHO? WHY? HOW?
HOW? WHERE?
WHAT? WHEN?
WHO? WHAT?
HOW?
WHAT? WHERE?
WHAT? WHEN?

WHERE?
WHERE? WHY?
HOW? WHEN?
WHAT? WHO?
WHY? WHERE?
WHEN? HOW?
WHAT? WHEN?
WHERE? HOW?
WHAT? WHO?

www.begeleiders.nl

www.supportededucation.eu

**Hartelijk dank voor jullie
aandacht en participatie**

Lies Korevaar & Jisca Kuiper

bureaukorevaar@gmail.com

j.s.kuiper@pl.hanze.nl

Tijdpad onderzoek

